

ЦІННІСНА ПІДТРИМКА У СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Інна Степанюк, студентка

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Проблема оптимізації педагогічної взаємодії, з огляду на рух української системи вищої освіти у напрямку Болонського процесу, викликає широкий інтерес в наукових колах.

140

У нашому дослідженні здійснена спроба впровадження елементів ціннісної підтримки у навчально-виховний процес соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка. В основі програми – окремі елементи транзакційного аналізу (поняття контракту як системи явних вербалізованих і неявних очікувань та використання поглажувань з метою заохочення бажаної діяльності клієнтів в процесі психотерапії), а також теоретичні ідеї та практичні нароби О.Л. Музики (програма ціннісної підтримки розвитку здібностей та обдарованості “Три кроки”).

Е. Берн вважає, що будь-яка взаємодія, в ході якої люди намагаються дотримуватись певних правил, є контрактною [1, с. 143]. В. Джойс та Й. Стюарт, наголошують на тому, що контракт включає не лише формальні вербалізовані вимоги, а й неявні, приховані очікування, такі, які лише мають на увазі [10; с. 296]. Аналізуючи особливості педагогічної взаємодії між викладачами та студентами у вищій школі, ми обґрунтували її контрактну природу: окрім системи формальних вимог, які прописані у навчальних робочих програмах, інструктивно-методичних матеріалах та інших нормативних документах, є ще й взаємні очікування учасників педагогічного процесу, які рідко вербалізуються, однак справляють не менший вплив на якість педагогічної взаємодії. Результати дослідження показали, що корені непорозуміння між учасниками взаємодії криються переважно у тому, що характеристики особистісного росту, які є найважливішими для викладачів, ними не вербалізуються, а залишаються у структурі контракту, як неявні домовленості. Вербалізація викладачами своїх неявних очікувань та надання ціннісної підтримки студентам (підтримка бажаних форм поведінки), на нашу думку, є одним із шляхів оптимізації педагогічної взаємодії в системі “викладач-студенти”.

У ході розробки програми оптимізації педагогічної взаємодії ми провели опитування викладачів з метою виділення основних способів

ціннісної підтримки студентів. Серед інших найчастіше зустрічаються такі вербальні формули: “відчувається рівень Вашої когнітивної складності” (підтримка вдумливого ставлення студента до навчального матеріалу), “мені подобається хід Ваших думок, дякую” (підтримка логічного та обґрунтованого викладу студентом навчального матеріалу), “на Вас завжди можна покластися”, “Ви зразок відповідальності”, “Ви дуже старанні” (студент вчасно виконує усі завдання), “я у захваті від Вашої обізнаності у сфері...” (підтримка бажання студента займатись науковою роботою), “дуже добре, що Ви не обмежуєтесь матеріалом підручників” (студент читає фахову літературу). Також викладачі звертаються і до невербальних форм ціннісної підтримки: створюють умови для співпраці (запрошують додому, намагаються спілкуватись як з колегою), рекомендують додаткову літературу, поважають, пропонують займатись науковою роботою, діляться бібліотекою, обговорюють прочитане, ставляться із розумінням до студентів та ін. Варто зауважити, що майже всі викладачі, відмічають те, що завжди ставлять високі бали, коли студент проявляє творчий потенціал в ході розв’язання навчально-виховних завдань.

В результаті дослідження була розроблена поетапна структура програми оптимізації педагогічної взаємодії. Програма включає такі етапи: досягнення контрактних домовленостей та створення stroke-системи як засобу ціннісної підтримки студентів в ході навчально-виховного процесу (таблиця 1). Ідея ціннісної підтримки як “системи заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для виникнення або збереження суб’єктних цінностей, за допомогою яких людина реалізує потребу у визнанні” запозичена з робіт О.Л. Музики [6; с. 170].

Таблиця 1

Структура програми оптимізації педагогічної взаємодії

Етапи програми	Процедура програми	Прогнозований результат
Досягнення контрактних домовленостей	1. Опитування викладачів з метою виділення основних способів ціннісної підтримки студентів в ситуаціях навчальної взаємодії. Систематизація та узагальнення способів ціннісної підтримки.	В ході проведеного опитування були виділені способи ціннісної підтримки.
	2. Вербалізація формальних вимог, правил, принципів, які прописані в нормативній документації.	Представлення студентам контрактних домовленостей (формальних вимог, правил, принципів та раніше невербалізованих очікувань викладачів щодо студентів) як основних параметрів оптимальної педагогічної взаємодії.
	3. Вербалізація часто неявних (“неприйнятих”), неформалізованих очікувань викладачів щодо студентів.	
Створення stroke-системи як засобу ціннісної підтримки студентів в ході навчально-	1. Поцінювання студентів в ході досягнення контрактних домовленостей.	Використання поглажувань з метою заохочення бажаної поведінки студентів в процесі педагогічної взаємодії.
	2. Реконструкція ієрархії контрактних домовленостей у свідомості студентів.	Оцінювання студентами важливості параметрів контракту для оптимальної педагогічної взаємодії.

	3. Роль та аналіз stroke-системи в ході оптимізації педагогічної взаємодії.	Семантичні поля сприймання педагогічної взаємодії студентами до та після їх ціннісної підтримки викладачами в ході досягнення контрактних домовленостей.
--	---	--

Включення програми оптимізації педагогічної взаємодії у навчально-виховний процес вже дало перші результати – студенти підкреслюють важливість неформальних очікувань викладачів та прагнуть відповідати їм.

Список використаних джерел

1. Берн Э. Групповая психотерапия. – М.: Академический Проект, 2001. – С. 138-193.
  2. Булах І.С., Долинська Л.В. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів. / Навчально-методичний посібник. - К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – 114 с.
  3. Горбунова В.В. Контракт у практичній психології // Практична психологія і соціальна робота. – 2005. – №2. – С. 1-5.
  4. Гусаковський В.Є. Матеріали семінару ТА-202-1 “Контракти” // <http://goussakovski.narod.ru>
- 141
5. Дубасенюк О.А. Концептуальні моделі пед. освіти: наукові пошуки та здобутки // Професійно-пед. освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія / О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова і ін. – Житомир, 2006. – С. 8-29.
  6. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – С. 170-172.
  7. Основи дидактики вищої школи // Вітвицька С. Практикум з педагогіки вищої школи: Метод. посіб. – Ж., 2005. – С. 78-79.
  8. Психологічна деонтологія: етичні кодекси. Хрестоматія / Укладач В.О. Климчук. – Житомир, 2003. – 64 с.
  9. Степанюк І.А. Педагогічна взаємодія: дослідження з позицій транзактного аналізу// Тези науково-практичної міжвузівської конференції, присвяченої Дню університету, 18-19 березня 2008 року. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – С. 188.
  10. Стюарт Й., Джойс В. Основи ТА: Транзакційний аналіз. – К.: ФАДА, ЛТД, 2002. – 393 с.
  11. Технологии коммуникации в транзактном анализе. //Под ред. О.А. Голубковой. – СПб., Издательство «ОМ-Пресс», 2006. – 100 с.
  12. Юрченко В.І. Оптимізація взаємин у системі «студент-викладач» //Освіта і управління. - 1997. - Т. 1. - №3. - С. 103-110.
  13. Яценко Т. С. Активна соціально-психологічна підготовка вчителя до спілкування з учнями. - К.: Освіта, 1993. – С. 112-116.
  14. Steiner C.M. Scripts People Live; Transactional Analysis of Life Scripts. New York; Grove Press, 1990.